

NOI APARIȚII EDITORIALE

A. 250

IZABELLA KRIZSANOSZKI

Un senior al antropologiei italiene

Născut în 1936 la S. Costantino di Briatico (Calabria) și licențiat în științe politice, Luigi M. Lombardi Satriani este profesor de etnologie la Universitatea „La Sapienza“ din Roma și director al revistei semestriale de științe umane *Voci*. A susținut cursuri la universitățile din Messina, Napoli, Austin (Texas), San Paolo ; a coordonat seminarii și conferințe în numeroase universități italiene și străine (Trieste, Bergamo, Foggia, Palermo, Sassari, Amsterdam, Paris, Stockholm, Valladolid). A fost președintele Asociației Italiene pentru științe Etnoantropologice (AISEA). Cariera sa în domeniul antropologiei culturale a cunoscut un intermezzo politic între anii 1996-2001, perioadă în care a fost senator al Republicii Italiene. Prestigioasa-i operă cuprinde titluri precum : *Antropologia culturale e analisi della cultura subalterna* ; *Folklore e profitto* ; *Il silenzio, la memoria e lo sguardo* ; *Il ponte di San Giacomo* ; *Un villaggio nella memoria* ; *Pulcinella. Il mito e la storia* ; *La stanza degli specchi* ; *Nel labirinto. Itinerari metropolitani* ; *Il volto degli altri. Aids e immaginario* ; *L'utopia di Dioniso. Festa tra tradizione e modernità* ; *La sacra città. Itinerari antropologici-religiosi nella Roma di fine millennio* ; *Il sogno di uno spazio. Itinerari ideali e traiettorie simboliche nella società contemporanea*. Cartea care ne-a suscitât interesul, ***Il ponte di San Giacomo (Puntea Sfântului Iacob)***, apărută în 1989 la ***Editura Sellerio*** din Palermo și distinsă cu Premiul Viareggio, a fost scrisă în colaborare cu Mariano Meligrana și e structurată în opt capitole, ce gravitează în jurul complexului fenomen al morții. Pornind de la premisa că cele două lumi, a viilor și a morților, nu sunt opuse, ci se configurează mai degrabă ca un continuum, autorul examinează influența ideologiei morții asupra organizării spațiului în satele din Italia meridională. Reperete spațiale care facilitează raportul viu-mort se pot delimita astfel : inițiativei viilor îi aparțin „locuri ale morților“ (casă, cimitir), „instituții arhitectonice“ (biserică, viae crucis), „instituții culturale“ (înmormântări simbolice-îngroparea Carnavalului sau procesiunile prepascale) ; de inițiativele morților țin : „locuri reale“, în care pot să apară morții (câmp, cimitir, casă părăsită, râu, mare, tufiș, peșteră) ; „locuri simbolice“ (vis) ; „persoane alese ca loc de mediere, comunicare și reîncarnare“ (clarvăzători, posedăți) ; „animale alese de morți ca loc de temporară reîncarnare“ (șarpe, șopârlă, fluture, porumbel, broască-râioasă, șoarece, delfin) ; „obiecte“ (burduf, perlă) ; „categorii de persoane care reprezintă, simbolic, morții“ (săraci, cerșetori, străini, copii). În plus, pluridimensionalitatea spațială comportă și o pluridimensionalitate temporală, ceea ce implică interacțiunea dintre timpul real și cel mitic. Morții pot să apară în timpul întregului an, cu excepția Postului Paștelui și a Rusaliilor. Singura condiție este trecerea a 40 de zile de la moarte. Ziua

La fântână la fâget
Zăs-o mândra s-o aștept.
Așteptai cât așteptai,
Luai arma și plecai.
Și plecai pe-o cărărea
Mă-ntâlnii c-o păsărea
Și trăsăi cu arma-n ea.
Auzii arma cântând,
Păsărica blăstămând:
Vânător să n-ai noroc
Că m-ai lovit pre' cu foc;

Colecția foto

FELICIAN SĂTEANU

Vânător să n-ai tihneală
Că m-ai lovit pre' cu pară.
Să-ți rămâie casa ta
Ca de mine pădurea;
Să rămâie pruncii tăi
Ca de mine puii mei.

Informator: Ioance Cornelia,
34 ani

Colecția ANA și ȘTEFAN
BISZTRICKY FLORIAN

A. 251

Pă su' vie, pă su' coastă,
Mere-o mândră de nevastă
C-un prunc mic nebotezat
Fugărită de bărbat.
Ea atâta c-o fugit
Pân' la podul de argint

Să se știe unde-i târg și unde-i sat.

Și-o dat păcatele-n rând.
La podul cel de aramă
Și-o dat păcatele-n samă.
- Podar treci-mă podu'
Că m-ajunge bărbatu'
Cu săcurea su'suoară
Pă mine să mă omoare;
Cu săcurea pă genunche',
Zâlele să mi le ciunte.
Voi podari de nu mi-ți trece,
Eu cizme roșii oi descălța,
Rochie albă' oi sufulca,

Prin Dunăre m-oi băga
Și pruncu mi l-oi lua
De p-o mână pă alta.
Io' dacă m-oi îneca
Sufletu' vost' sam'-a da,
Samă a da, samă să deie
Că lăsați omu' să pteie.

Informator: Nechita
Ludovica, 90 ani

A. 252

Însura-m-aș însura,
Hădă tare n-aș lua!
Ce' frumoasă nu-i de mine
Că pre' mulți șogori îmi
ține!
Ce' frumoasă nu-mi pre'
place

predilectă pare a fi cea de 2 noiembrie, dată ce echivalează cu o rememore colectivă, iar momentul favorit/critic e miezul nopții, ce marchează trecerea zi-noapte, lumină-întuneric, viață-moarte.

Dar înainte de (re)întoarcerea în planul terestru, sufletele morților trebuie să ajungă în spațiul destinat lor. Călătoria, riscantă întrucât presupune transformare de status, implică traversarea miticului pod al Sfântului Iacob. Datorită îngustimii punții, trecerea, ce are loc la miezul nopții, poate fi foarte dificilă, mai ales dacă mortul are multe păcate. Evenimentul e perceput de participanții la priveghi ca un scârțâit. Trecând în revistă tema punții periculoase în diversele mitologii, Lombardi Satriani îl citează pe savantul român Mircea Eliade, care explică simbolismul Punții Periculoase sau al Porții Strâmte prin reliefaarea importanței trecerii. Moartea, inițierea, extazul mistic echivalează cu trecerea de la o stare la alta, implicând o veritabilă mutație ontologică. În folclorul sicilian, o variantă a acestui pod o reprezintă Scara Sfântului Iacob. Echivalată în imaginarul popular cu Calea Lactee, scara e construită din cuțite, pumnale, cuie, spini. Din cauza instrumentarului tăios, urcușul, ghidat de Sf. Iacob, e obositor și dureros, suferința traducându-se, în ochii celor care asistă la agonie, prin sudoare și lacrimi. Odată punctele critice depășite, sufletul celui mort ajunge în sfârșit în lumea de dincolo, iar noul său destin poate fi cunoscut de cei vii prin intermediul limbajului oniric. Pentru a-i facilita integrarea în noul său univers, rudeniile recurg la o serie de practici : rugăciuni, liturghii, oferte pentru săraci, mese rituale, vendete. Un alt plan în care se menține legătura vii-morți este cel obiectual. Obiectele trăiesc și mor asemenea omului; la moartea individului, obiectele sunt cuprinse de „o rebeliune anarhică“. În vederea soluționării crizei, are loc o separare : anumite obiecte de uz personal (carte de identitate, cruce, rozar, medalioane, unelte, jucării) se depun în sicriu, în timp ce casa și obiectele de uz familial sunt supuse unei morți simbolice. Moarte metaforică, doliul semnifică suspendarea temporară a unor activități domestice, abținerea și izolarea de lumea viilor. Alături de bocet, visul are rolul de a favoriza îndepărtarea progresivă și împăcată de defunct. Apariția „completă“ a mortului în vis echivalează cu sosirea acestuia în „locul sfânt“, prefigurând transformarea sa în *strămoș*. Când contactul dintre cele două lumi nu se realizează prin intermediul visului, rudeniile celui dispărut apelează la vizionari, persoane alese de cei morți pentru a media comunicarea cu lumea celor vii. Etnologul italian prezintă, în capitolul al cincilea al cărții, cazul Natuzzei Evolo, vestită în Calabria nu doar pentru capacitățile sale de medium, ci și pentru transpirațiile hemactice care compun desene, figuri mistice, versete religioase, precum și pentru stigmatele a căror prezență a fost confirmată de medicul ei curant. Fluid vital, sângele se află însă în strânsă legătură și cu moartea. Lombardi Satriani cercetează, în capitolele intitulate „Il linguaggio del sangue“, respectiv „La vendetta e l'ideologia arcaica della morte“, conexiunea viață-moarte din perspectiva dimensiunii sacre a sângelui. Demersul său ține seama de puternica centrare a culturii meridionale pe cultul sângelui lui Hristos, al sfinților și al martirilor, dar și pe cel al vendetei. Ultimul capitol al lucrării tratează rolul decisiv al memoriei în viața reală și simbolică a individului și a comunității. Memoria garantează permanența identității individuale și de grup, afirmă Lombardi Satriani ; e izvor de imortalitate, reprezentând un canal cultural eficient de

S-o dat de gol.

comunicare între lumea celor vii și universul defuncțiilor. Cartea lui Lombardi Satriani prezintă interes nu doar pentru că surprinde aspecte inedite ale relației viață-moarte, ci și pentru că oferă deschideri spre arii culturale mai vaste, permițând trasarea unor traiectorii simbolice între tradițiile italiene și obiceiurile populare românești.

Că pre' mulți șogori îmi face!

Mărgând sara pă uliță,
Tăt șogor și șogoriță;
Mărgând sara pă cărare,
Șogorițele-mi dau vin,
Șogorii de cap mă țân;
Șogorițele-mi dau bere,
Șogorii îmi dau pă piele.

Informator: Florian Rozalia

AUGUSTIN MOCANU

Iordan Datcu - Dicționarul etnologilor români
Autori. Publicații periodice. Instituții. Mari colecții. Bibliografie. Cronologie. Ediția a III – a, revăzută și mult adăugită, Editura Saeculum I. O., București, 2006, 984 pagini

A. 253

În noiembrie anul trecut, a ieșit de sub tipar această monumentală operă, închinată culturii populare spirituale a românilor, eveniment de importanță istorică pentru toate ramurile etnologiei românești.

Cunoscător profund al întregii problematice a domeniului larg al culturii noastre populare, Iordan Datcu a dedicat lucrării de față peste treizeci de ani de muncă stăruitoare, din 1970 încoace, se înțelege cu unele pauze în care a lucrat la altceva. Prima ediție, formată din două volume: **Dicționarul folcloriștilor. Folclorul literar românesc**, cu o prefață de Ovidiu Bârlea, realizată în colaborare cu Sabina Cornelia Stroescu, a apărut la Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, și cuprinde 352 de articole; **Dicționarul folcloriștilor II. Folclorul muzical, coregrafic și literar românesc**, conține 123 de articole și a apărut în 1983 la Editura Litera, București. **Ediția a II – a**, compusă din trei volume: **Dicționarul etnologilor români**, vol. I, II, se publică în 1998; volumul III, care cuprinde articole despre: autori, publicații periodice, instituții, mari colecții și publicări la volumele I și II, apare în 2001, la aceeași editură Saeculum I. O. Această ediție însumează peste o mie de articole. **Ediția a III – a**, al cărei titlu complet l-am dat la începutul acestor rânduri, adună într-un singur volum masiv tot materialul elaborat și ni se prezintă ca un veritabil lexicon despre tot ce s-a gândit și s-a realizat în domeniul culturii populare spirituale românești.

În Cuvânt înainte la Ediția a III – a, autorul afirmă că a simțit lucrul la această operă:..."ca un angajament profund și de durată. Stă mărturie, în acest sens, noua ediție, mult îmbogățită la toate compartimentele: autori, publicații periodice, instituții, mari colecții." În continuare el precizează: "Tipărim această nouă ediție cu sentimentul tonic că mulți seniori și-au adăugat alte cărți în bibliografia lor, dar mai ales cu satisfacția că am inclus multe articole despre ceea ce s-a numit noul val de după 1990." p. 22 Recomandăm cu căldură **Dicționarul etnologilor români de Iordan Datcu** tuturor celor preocupați de probleme de etnologie și credem că o astfel de operă, unică în cultura românească, nu poate lipsi din rafturile bibliotecilor mai însemnate, care se respectă și-și respectă cititorii.

Vină ciumă, ie-mă, du-mă!
Că m-am urât cu lucru'
Ca și boul cu jugu';
Că m-am urât cu lumea
Ca și vaca cu funea.
Crâșcă iadu' și mă cere,
Fără mândra io n-oi mere,
C-amândoi am făcut răle!
Crâșcă iadu', m-o cerut,
Fără mândra, io n-am vrut,
C-amândoi răle-am făcut!

Informator: Florian Petre,
Preluca Veche

←————→
O dat chiorii unii păstă alții.